

כל האדם
חזית
כל העם
צבא

כרזות מאוסף ציונות 2000, 1920-1960

ברוכה הבאה

סע באניה העברית
חבל ימי ליסדע

ד"ר קאר
בייזר, ק.

תל-אב
בבוחר
רקע ע
ניתן
המראה
עבודה
לכרזה
הקומונ
האמרי
מונפים
רקע הז
לפועלי
למפלג
ההצבה
מקורה
אחיה
שראלי
לגאול

24. "האדריכלות המודרנית הארצשראלית היא נילמ מעופף, שהופיע יום החול נודו כמו החול – כסביבה סרודת עשירות, במרד סרודקפטיסטי, בתרבות סרוד, מודרניזטית – לאכרוד בל סרוד, בלי מע, בלי רעיון, בלי סרדיום, כלרם, בלי אחרספ מודרני שהצמיח את הפרקטיקות הרדיקלית לירודפ של ראשית הסהה. [...] והיא אחר לייצר סימנים וסימולציות של הסהה על היתיה, [...] לכנות לא את העיר כי אלא הכורגנות החדשה של העליות הרדיקלית והחמישית באמצעות שפה קוסמופולית, הומינסטית, לא-סרודת, לא-ביתית, לא-אחרנית כמופני. צבי אפרת, יאמר: קיאר קליטו של המודרנית האדריכלית בארץ-ישראל והסבר לאינסטיטוציה אחרת לאחר קום המדינה, בתוך: הפרקטיקה הרדיקלית והאדריכלות, 1973-1948, כרך 1 ותל אביב: מוזיאון תל-אביב לאמנות, 2004, עמ' 59. הספר מפרסם בעקבות תערוכה כסס 2007 שהוצגה במוזיאון הלנה רודניקס לאמנות בברסלן, מוזיאון תל-אביב לאמנות (26 באוקטובר 2000 – 3 בפברואר 2001), רגס ינס ורעיון, תל-אביב, בית ינס וינסוניה, 2004. מדינה פומית, סס' 40 וינואר-פברואר 2004, עמ' 20-14.

אחת התפיסות הרווחות בנוגע לישראל רואה בה כרימירה של אירופה, של אמריקה או של אזורים אחרים בעולם, ובתנאים לכך רואה את האמנות הישראלית כאמנות שנגזרת או מועתקת מאמנויות האזורים הללו. אך מבט מדויק בקוספ הכרוז העולמי המצוי ברשות המוזיאון לאמנות מודרנית (MoMA) בניו יורק מעלה את התובנה כי יש למעשה אנלוגיה בין כרוז שנצרו באותן שנים למסורת דומה, וכי מוסב לתאר את הקשר בין הכרוז הישראלי למסורת וכרוז כנות הזמן שנצרו במקומות אחרים כגונחי סימולטניות. נראה, שניתן ללמוד יותר מבחינת ההבדלים הדקים ביניהן מאשר מראייתן מתוך הנחה כי אלו מעתיקות את אלו. דומה שהכרוז הישראלי, להבדיל מן האדריכלות המודרניסטית בתל-אביב בשנות ה-30²⁴, אינה מנסת לה את סימניהן החזותיים החיצוניים של תנועות ומהפכות אירופיות מבלי לחלוק את אמונותיהן. אדרבה, היא מסימה מודעים ומוטים דומים לשם קידום סדר יום מקומי ייחודי, התואם גם תנועות ותפיסות גויברסליות יותר.

ההבדלים הדקים ניכרים לעתים כדבר פשוט
כמו הנפת דגל, כשחולקים תחושת מאבק
משותפת: בגרסה האמריקאית, בעקבות
התצלום ההיסטורי המפורסם של הנפת הדגל
באיווינימה, החיילים האוחזים במוט הדגל
נראים מגבם, באופן המדגיש את המאמץ
הקבוצתי ומותיר את הדגל האמריקאי מתנופף
כאייקון על רקע שמיים תכולים, מתוך כוונה
לעודד רגשות פטרוטיים ולגייס מלות מלחמה.
לעומת זאת, בכרזה הישראלית נדמה כאילו
הדגל שבצידה השמאלי מתנוסס מעל בימת
תיאטרון. החיילים מתוארים מלפנים, בהבעות
פנים מתוחות, באופן המעורר בצופה אפתיה,
על רקע שמיים אדומים (כדס?) וכלוויית
הכיתוב "כי לי נקם ושילם".

בכרזה מאת ז'אן קארלו (1989-1900, Carlu)
תנו קנים לשניהם, שנוצרה ב-1941 עבור
המשרד לשעת חירום של מחלקת המודיעין
האמריקאי, נעשית השוואה בין עובד התעשייה
המשתמש במקדחה חשמלית לבין מפעיל
המרגמה בעת קרב: שניהם משרתים את
מולדתם. התיאור הסמכסי עוצמתי, אך יוצר
מרחק; התחושה הנוצרת היא של כוח ונחישות
כמונחים מופשטים. לעומת זאת, הכרזה
הישראלית מתחייבת לצורך מידי: לשחרר את

ד"ר קארל, חנו קנים לשניהם, 1941, ליתוגרפיה אוסט, 76, באדיבות המוזיאון לאמנות מודרנית, ניו יורק, © ARS 2007 / ADAGP, פריז

למעלה: אמן לא ידוע, שחרונך תל-אביב, רק כך!, שנות ה-40, 68x48
במרכז: ססיל קלורס ביל, חיילי מארינס אמריקנים מניבים דגל באיוו-יימה, 1945, הדפס, 95x68, באדיבות ספריית אוניברסיטת מעססה
למטה: אוטה וליש, כי לי נקם ושילם, 1 במאי, 1945, 50x35

תל-אביב. זוהי כרזה פוליטית המבקשת לעורר בכוח הזדהות עם החייל הנחוש, המוצג על רקע עירוני מזרח תיכוני. ניתן להשוות בין כרזה של הצבא האמריקאי, המראה שתי ידי פועלים המניפות כלי עבודה משני צידיה של יד המניפה רוכה, לכרזה ישראלית שבה ברורה לגמרי הרוח הקומוניסטית, אשר הרקע האדום של הכרזה האמריקאית רק מרמז עליה. בכרזה הישראלית מונפים הרוכה, הפטיש והמגל כהתרסה, על רקע הדגל האדום הסוציאליסטי, והטקסט קורא לפועלים, חיילים ואנשי התיישבות להצטרף למפלגה הקומוניסטית הישראלית. למעשה, ההצבה של חיילים ופועלים יחדיו שואבת את מקורה מהכרזות הסובייטיות שלאחר המהפכה. אחיזה דומה בפטיש ניתן לראות בכרזה ישראלית נוספת, לכבוד ה-1 במאי, המכריזה: "לגאולת האומה והעם".

49x69, 72x117

אלית
נגד
במחנה

י. מניע,
יוחנן מצב
יקליות
א. כאה
שלא
ס. את
ית
סית,

נפיר
לי
פורה
הישראל
תל-
(2), עמ'
כשם זה
ונות בת'
באוקטובר
ים (ניקי)
הנר"
אר 2004

רחבי הארץ של מדינת רבים עד לאומי. חכרתי בא את חשיבות נוסאים חכר כן שאן (ח) חשיבות הידיים והא במיוחד, וא ידים למטו הבדל נ אמריקאית משמעות. גיורני אנני קדימה המ בדיומי פוט את ארצות וילון על מלחמה. ב. המשפחה הכרזה מב את תרומה אהדה לאי הכרזות מא האחת בא באמצעות דרך אמ שונים היא וסנכיקה. עבודתם ה נוהגים לש בעיצוב ה מאמצים ה לכרזה של החייל הפא לרוב כדי למטרות של פסטר (גבראל של 1990-1910 הפיגורטי מעביר רנ תואמת א תחושת הצעירים. עדכניים,

הדמיון בין דימוי הכרזה הישראלית לבין דימוי הכרזה הרוסית אינו מקרי. בשתי המדינות היה צורך דומה בהעברת מסר לקהל מעורב, שדיכר שכוח רבות על המסר החזותי היה להיות חזק דיו על מנת שיעביר את המשמעות גם ללא הטיסה הכתובה. ניתן להשוות את הכרזה הישראלית גם לכרזות מהפכניות במקומות אחרים, שאף עליהם השפיעה רוח המהפכה, כגון קובה. גם הקמתה של מדינת ישראל לוותה במאבק מהפכני מול ממשלת המנדט הבריטי, ודומה שהתיאור הכב של הכרזות הקונכיות תואם היטב את אופי הייצוג והשימוש בכרזה הישראלית המודרנית.

הכרזה היא כלי תקשורת הולם עבור מהפכה המשתנה תדיר, יש בה הנמישות הנחוצה עבור מהפכה נדושת תמורות פתאומיות. [...] הכרזה [...] ניתנת לאלתור בהתאם לשינויים הדרושים במסרי המהפכה; אפשר היה לכסות בכרזות רחובות ובניינים בין לילה, אפשר היה להדפיס באופן תעשייתי או ידני למחצה, והן התאימו את עצמן למגבלות ולאפשרויות הטכניות של המהפכה; הן היו עשויות מחומר מתכלה, וכך ניתן היה לקלפן מן הקירות ולהשליך, או להדביק מעליהן כרזות חדשות. [...] איכותן ויעילותן של הכרזות בשירות המהפכה ניתצו את התפיסה המסורתית של אמנות מרכזית לעומת שולית. כרזות על גבי קירות ובניינים תורמות למודעות הפוליטית של האוכלוסייה. [...] הכרזה תואמת את הנתון החשוב ביותר של מאה זו: עלייתם של ההמונים. [...] הכרזה המהפכנית קוראת למעורבות קולקטיבית, לצמיחה תרבותית, ולסולידריות בינלאומית.²⁵

האגרוף המונף הוא מחוות התרסה שעשויה לשאת משמעויות שונות. האגרוף הקפץ עצום הממדים, דימוי שמקורו במהפכה הבולשביקית, מותיר את רישומו על הצופה. כאמור, חלק ניכר מאמנות הכרזה הישראלית המודרנית מביע הזדהות של ממש עם המהפכה הרוסית. בישראל, נעשה שימוש באגרוף הקפץ כאייקון של סולידריות ממשית עם הסוציאליזם - כלומר, סולידריות עם תנועת נוער או מפלגה סוציאליסטית, כמו בכרזה מ-1943 מאת פרנץ קראוס, יחי הצבא האדום! תחי ברית-המועצות! תחי הציונות הסוציאליסטית! הזדהות זו מקבלת את ביטוייה בקריאה להקים קיבוצים סוציאליסטיים בכל

Edmundo Desnoes, "From Consumerism 25 to Social Conscience: The Poster in the Cuban Revolution, 1959-1970," *Cubaanse afis (Cuban Posters)*, exh. cat. (Amsterdam: Stedelijk Museum, 1971), pp. 2-12, 30. הספר פורסם לרגל תערוכה בשם זה במוזיאון סטדליק, אמסטרדם (7 במאי - 6 ביוני 1971) למעשה, נראה כי יש יותר מן המשותף בין הכרזה הישראלית ככרזה אמנות ואמנות קפד מהפכנית מהשנים 1970-1959 מאשר בינה לבין כרזות בריטיות ממלחמת העולם השנייה מאת האמפריה הבריטית בתקופת המנדט. ר' רגאל סדרת כרזות המראות גדודים קולוניאליים שונים בצבא הבריטי, http://www.rwm.org.uk/collections/search?query=mandate%20palestine%20poster&items_per_page=10&page=1&submit לכן דורשת מחקר מעמיק. יתכן שהדבר קשור לרנסות המעורבים ביישוב היהודי בנוגע לזרם הבריטי כפלשתינה, או לשימוש במסורת האמנות

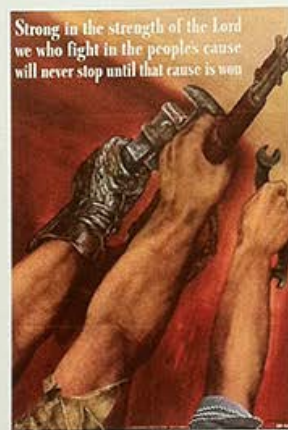
The Studio, no. 64 (February 1915), in: 26 Stephen White, *The Bolshevik Poster* (New Haven and London: Yale University Press, 1988), fig. 1.16, p. 15.

למעלה: לאיור פסטרנק, החייל הפצוע, מתווה לכרזה, 1914, ליחוגרפית צבע, 14x9,2, כאדיבות נאמנות פסטרנק, אוקספורד למטה: האחים שמי, נדאנ לשניהם, שנות ה-50, 70x50

התואר במסכת הח"ל ובהנהגת ילדים רעבים

למעלה מימין: נירנץ אנדרס, נכה את עתידך עם אגרות חיסכון אמריקניות, 1946, הדפס, 33x23, באדיבות ספריית אוניברסיטת מינסוטה
למעלה משמאל: סטודיו השלושה, מלא את חובתך למס-החירום תשי"ב, 1941, 98x62, במרכז מימין: מרסין דיוויד סטון, חוקים בעוצמת האל, 1942, הדפס, 105x73.8, באדיבות ספריית אוניברסיטת מינסוטה
במרכז משמאל: נפתלי בום מעל ח"ל! איש ההתיישבות!, 1948, 105x73.8, באדיבות המוזיאון לאמנות מודרנית, נירנץ, © עיתון בן שאן / באישור VAGA, נירנץ
למטה משמאל: פרנץ קראוס, ימי הצבא האדום!, 1943, 95x63, באדיבות

רחבי הארץ, כמו גם בכך שבשנותיה הראשונות של מדינת ישראל, ובמסודות ציבור ותרבות רבים עד עצם היום הזה, נחונ ה-1 במאי כחג לאומי. כשנעשה שימוש במחווה זו בהקשר חברתי בארצות-הברית, היא עשויה לסמן למשל את חשיבותה של הצבעה בבחירות לקידום נושאים חברתיים, כמו בחרה מ-1944 מאת בן שאן (Shahn, 1898-1969), או להדגיש את חשיבות הייצור, כמו בחרותו של ז'אן קרלו. הידיים והאצבעות הן איברים אקסטרסיביים במיוחד, ואמני כרזות מרבים להשתמש בדימוי הבדל נוסף בין גרסה ישראלית וגרסה אמריקאית לאותו נושא הוא אמנם דק, אך משמעותי. בחרה אמריקאית מ-1946 שיצר נירנץ אנגלרט (Englert, 1913-1993), מביטה קדימה המשפחה ה"משולמת" בכניס מחייכות, בדימוי פוטוריזטיסטי. "הדוד סם", המסמל את ארצות-הברית, מסיט את הדגל כמו וילון על מנת לגלות את העתיד המזהיר שבו יש לתמוך באמצעות רכישת מלווה מלחמה. בחרה הישראלית, לעומת זאת, בני המשפחה המכונסים בעצמם מונים זה את זה, הכרזה מבקשת לשכנע את הצופה לתרום את תרומתו למס החירום באמצעות יצירת אהדה לאינטימיות של התא המשפחתי. שתי הכרזות מבקשות מהצופה למלא את חובתו האחת באמצעות פנייה לחוש החובה, והאחרת באמצעות יצירת הזדהות. דרך אפשרית להשוואה בין כרזות מאזורים שונים היא באמצעות בחינת השימוש בסגנון וטכניקה. כך למשל, אמנים רבים מבססים את עבודתם הגרפית על תצלומים, בעוד שאחרים נוהגים לשלב פוטומונטאז' כאלמנט גרפי בעיצוב הכרזה. סגנון נוסף שאמני כרזות רבים מאמצים הוא טכניקת רישום רכה, כמו במתווה לכרזה של לאווי פסטרנק (1862-1945) עבור החייל הפצוע, 1914.²⁶ זהו סגנון המשמש לרוב כדי לעורר תגובה רגשית בצופה, למטרות פוליטיות וחברתיות שונות. גם הכרזה של פסטרנק וגם זו שיצרו האחים שמיר (גבריאיל שפטלוביץ, 1909-1992, ואחיו מקסים, 1910-1990) אפקטיביות, משום שהרישום הפיגורטיבי בהן לא רק מתאר דימוי אלא מעביר רגש. האות הנטייה שבחרו האחים שמיר תואמת את רכותו של הרישום, המעורר בצופה תחושת דאגה לגורלם של שני העולים החדשים הצעירים. לאחים שמיר היה מבחר סוגי אותיות עדכניים, מתוכו בחרו את האות המתאימה

Edmundo
to So
Cuban
offices (Cub
Sted
הה במוזיאון
כינוי (1971)
חף בין
מנות קובניות
ר בינה לבין
שניה ומרחבי
ס. ר. למשל
יאלים
http://w
uk/coll
הסבות
דבר קשור
נובע למנט
סוריאליזם
The St
Stephen
Haven

זרוע
מונפת

הכפלות

הקסדה

מבן דוד

אל הדגל

התבייסות

רנש

האות
העברית

מוצרי
צריכה

תוצרת
הארץ

שדות
הארץ

הבית
הלאומי

העברי
החדש

האחים שמיר, *It's Your Turn! Join the A.T.S.*, 1943-44, 70x50, 1943-44, לבשי בגדי תפארתך, האחים שמיר, ליט. א. קזמאן ת. 4

שמיר

הנער לטיס!

חיל האוויר לישראל

משרד הבטחון • אגף הגיוס

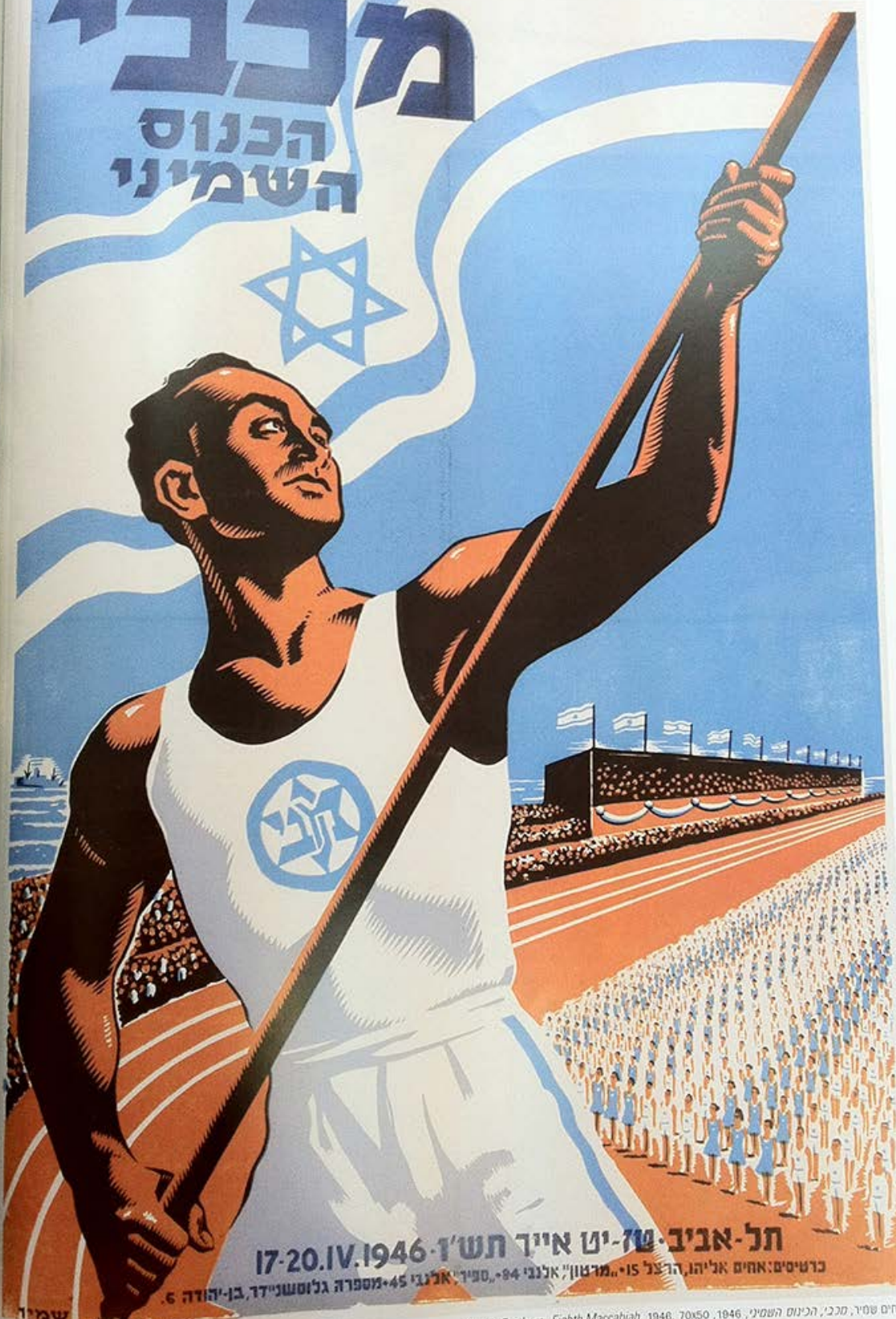
מכונה
מכונה

שמיד

James Becket, War Book, 1942-1968, 1949, 1970, 1971, 1972

מכבי

הכנוס
השמיני

תל-אביב. שז-יט אייר תש"ו 17-20. IV. 1946

כרטיסים: אחים אליהו, הרצל 15, "מרשון", אלנבי 84, "ספיר", אלנבי 45. מספרה גלוסשניידר, בני-יהודה 6.

הצטורף לרובות מניין

למגר אויב
להציב גבול

מלוא
מלחמה

שמיר

Shamir Brothers, To Defeat the Enemy, To Establish Borders: War Bonds, 1949, 69x49, 1949

1
במאי
1954

באחת ידו עשה במלאכה
ואחת מחזקת השלח

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל
המחלקה להסברה

האחים שמייר, אחד כמאי, 1954, 70x50, 1954. Shamir Brothers, May 1st: With One Hand He Toils and the Other Bears Arms, 1954, 70x50, 1954.

יריד המיזרח מפקד גדולנו

תל-אביב
30 באפריל
30 במאי
1936

תערוכת
הצמחים

1936

1924

התערוכה

בית ספר לבנים

12
שנה

מהתערוכה הראשונה עד השביעית

יו
וה

תל

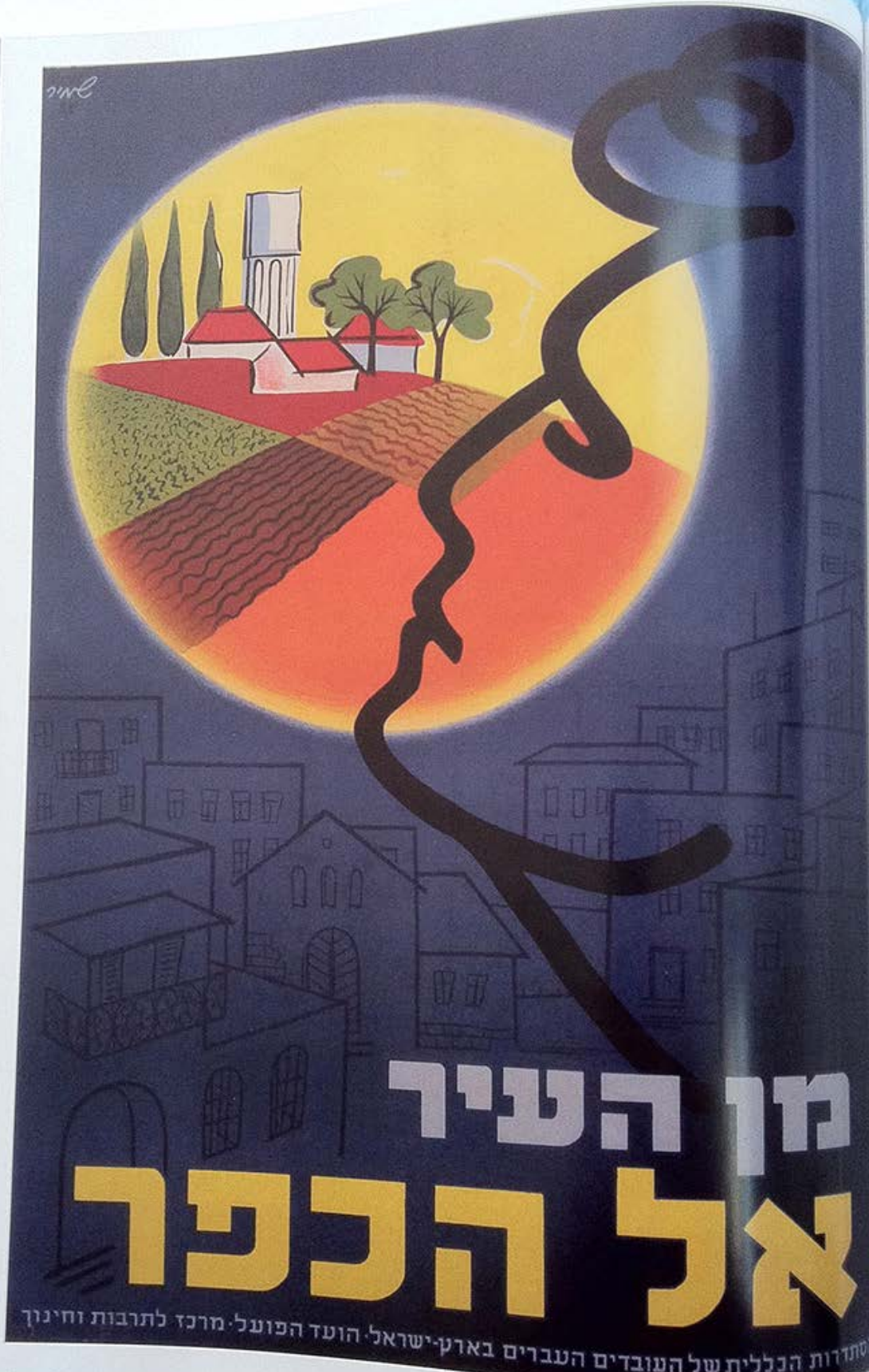

שמיר

המפעל מבוצע ע"י "המשמר האזרחי" בתל-אביב
ל"ג בעומר תש"ט

האחים שמיר, יער המגנים על אדמת הקרן הקיימת לישראל, 1949, 70x50, 1949. Shamir Brothers, Forest of the Defenders of Jewish National Fund Land, 1949.

מל

מון העיר אל הכפר

הסמדרות הכללית של העובדים העברים באוק-ישראל. הועד הפועל-מרכז לתרבות וחינוך

Shamir Brothers, From City to Countryside, 1955, 70x50, 1955, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025

SHELLTOX

פז
~~שולטוקס~~

בזכות

החלוציות וההתנדבות של דור התקומה
הזנח היסוד לעצמאותנו בזכות עמידת
הגבורה של עם לוחם הוקמה המדינה
ובזכות ההתמדה - תתבצר ותתחזק
ותכון לעד.

המטרה הציונית טרם הושגה במלואה.
כל עוד נכספים אחים בגולה לעליה
וכל עוד יצוהו בהמוניהם לארצנו
להאחז בה-המשימה טרם הושלמה.

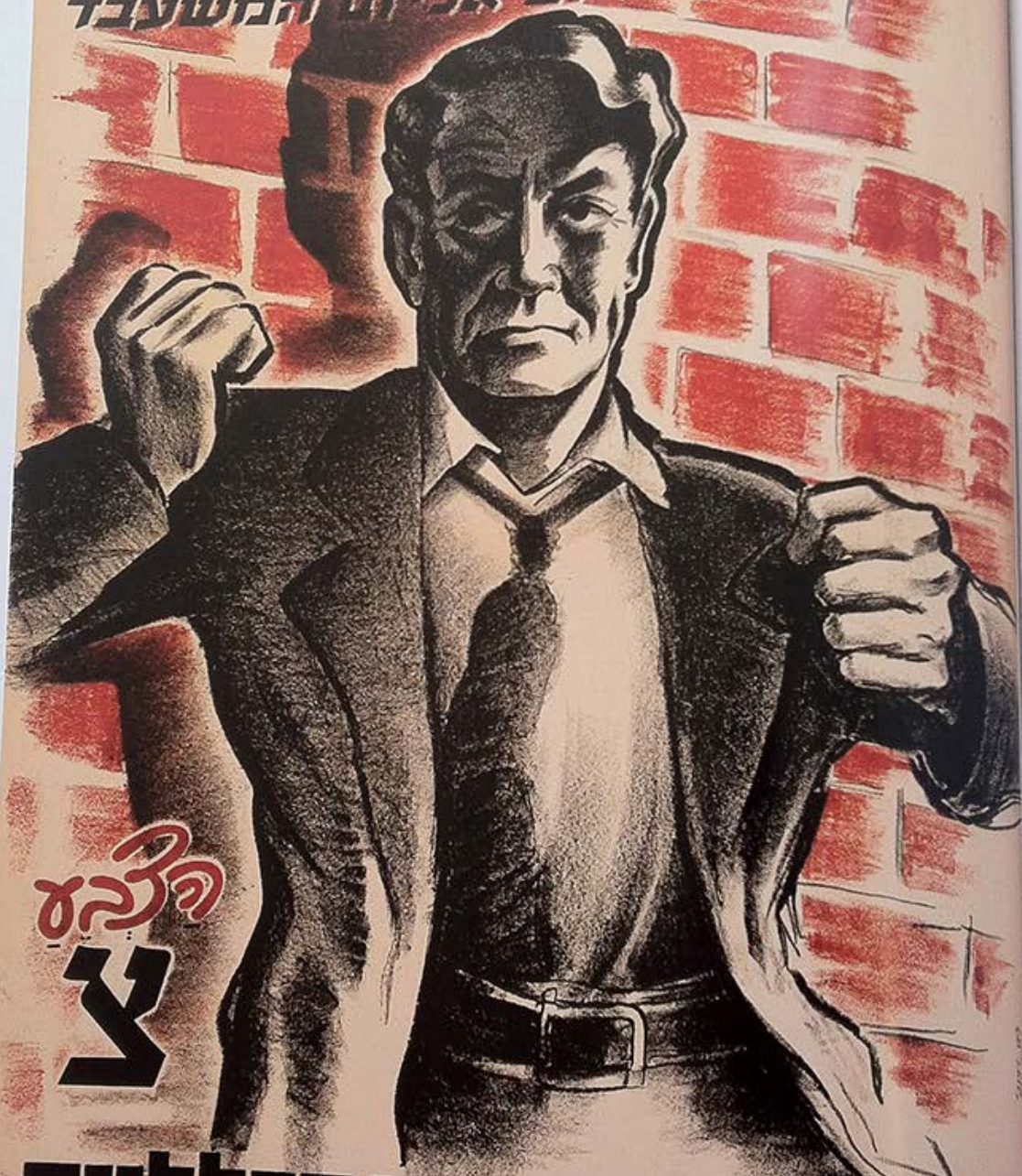
והחובה

-קליטת העולים שיכונם ישובם בכפר
ובעיר והשרשתם במולדת. קרן היסוד-
המכשיר הכספי של התנועה הציונית-
מתמדת במלוי התפקידים האלה בממדים
גדלים והולכים. והיא נחלצת עתה
למפעלים חדשים ונרחבים.
יהיה כל אזרח בישראל למופת לאחיו
בתפוצות בהתנדבותו למען מפעלי
ההגשמה של חזון קיבוץ גלויות.

הועד הארצי לקרן היסוד

הגן על עירך

בפני הסוציאליזם המשעבד

הצבה
צ

הסתדרות הציונים הכלליים
מפלגת המרכז

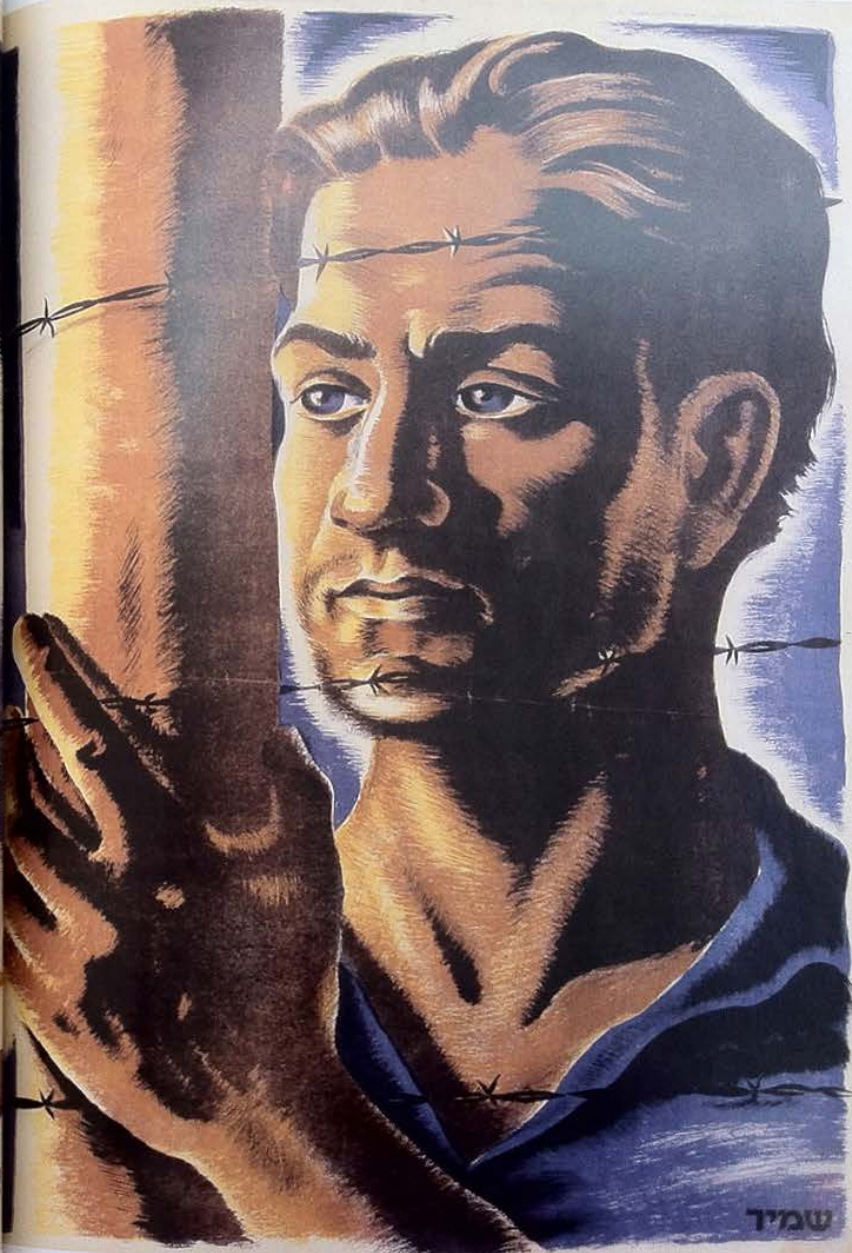
זכור את

העציר
והאסיר

הצטרף מיד נחב

לאסירינו

אגודה לעזרת העציר, האסיר ומשפחתו
מיסודו של הוועד הלאומי

דברת - חבלת

שמי
מבית

הדפס ע"י מחלקת המידות

המזכ"ר דוממסקי

שמיר

נצאם לשניהם

הוצאת מפלגת פועלי א"י

ליטו, דפנו, בני ברק

